

Young Views on Inclusive Education

Hoorzitting in het Europees Parlement
Brussel, november 2011

Young Views on Inclusive Education

**Hoorzitting in het Europees Parlement
Brussel, november 2011**

Het European Agency for Development in Special Needs Education is een onafhankelijke en autonome organisatie, ondersteund door de lidstaten van het Agency en de Europese instellingen (Commissie en Parlement).

De standpunten die in dit document worden verwoord komen niet noodzakelijkerwijs overeen met de officiële standpunten van het Agency, haar lidstaten of de Commissie. De Commissie is niet verantwoordelijk voor het gebruik van de informatie uit dit document.

Editor: Victoria Soriano, European Agency for Development in Special Needs Education

Het gebruik van delen van dit document is toegestaan mits een duidelijke bronvermelding wordt opgenomen. Er moet als volgt naar dit document worden verwezen: European Agency for Development in Special Needs Education (2012) *Young Views on Inclusive Education*, Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education.

Om de toegankelijkheid te vergroten is dit rapport beschikbaar in 22 talen in een volledig bewerkbare elektronische opmaak. Digitale versies van dit rapport staan op de website van het Agency: www.european-agency.org

ISBN: 978-87-7110-390-8 (Electronisch)

ISBN: 978-87-7110-368-7 (Gedrukt)

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

Secretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denemarken
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brussels Office
3 Avenue Palmerston
BE-1000 Brussel België
Tel: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

De publicatie van dit document is mede mogelijk gemaakt door het DG Onderwijs en Cultuur van de Europese Commissie: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm

INHOUD

VOORWOORD	5
INTRODUCTIE	7
BIJDRAGEN VAN DE JONGE AFGEVAARDIGDEN.....	11
Wat versta jij onder inclusief onderwijs?	11
Kun je omschrijven hoe inclusief onderwijs op jouw school in praktijk wordt gebracht, of zou moeten worden gebracht?.....	14
Wat zijn volgens jou de belangrijkste voordelen en uitdagingen van inclusief onderwijs voor jouw onderwijs, of welke zouden dit kunnen zijn?.....	22
Opmerkingen en voorstellen	30
TERUG- EN VOORUITBLIK	33
JONGE AFGEVAARDIGDEN IN DE HOORZITTING IN HET EUROPEES PARLEMENT 2011.....	37

VOORWOORD

In november 2011 had het European Agency for Development in Special Needs Education opnieuw de eer en het grote genoegen om een Europese hoorzitting te organiseren. De bijeenkomst vond plaats in het Europees Parlement in Brussel en draaide om jongeren – zowel met als zonder specifieke onderwijsbehoeften en/of beperkingen – uit het voortgezet en beroepsonderwijs. Ze bespraken wat inclusief onderwijs voor hen betekent.

Dit was de derde keer dat het Agency een dergelijke hoorzitting organiseerde. De eerste hoorzitting, getiteld ‘Europese hoorzitting voor jongeren met specifieke onderwijsbehoeften’, waarbij 23 landenafvaardigingen aanwezig waren, vond in 2003 plaats in het Europees Parlement in Brussel. Deze belangrijke bijeenkomst werd mede mogelijk gemaakt door de ministeries van Onderwijs en de Europese Commissie in het kader van het Europese Jaar van personen met een handicap. De tweede hoorzitting, ‘Young Voices: Meeting Diversity in Education’, vond in Lissabon plaats in 2007 in het kader van het Portugese voorzitterschap van de Europese Unie, hierbij waren 29 landenafvaardigingen aanwezig.

Alle lidstaten van het Agency, vertegenwoordigd door 88 jongeren uit 31 delegaties, hebben bijgedragen aan de organisatie van deze hoorzitting in 2011.

Voor de organisatie en de genodigden had de bijeenkomst tot doel te luisteren naar de opvattingen van jongeren en vast te stellen of er sinds de laatste Parlementaire Hoorzitting vooruitgang was geboekt op het gebied van inclusief onderwijs in de verschillende landen.

Iedere leerling kreeg de gelegenheid om, vanuit persoonlijke ervaringen, te reflecteren over belangrijke aspecten op het gebied van de implementatie van inclusief onderwijs en de voordelen en uitdagingen die hieraan verbonden zijn. Tijdens de discussies werd herhaaldelijk het belang van inclusief onderwijs aangegeven. Dit vormt duidelijk een gemeenschappelijk thema binnen de onderwijsloopbaan van de jongeren.

We willen alle lidstaten bedanken voor hun waardevolle ondersteuning voor, tijdens en na de hoorzitting. Ook willen we de genodigden bedanken die actief hebben deelgenomen aan de opening- en slotsessies van de bijeenkomst en die de sessies waarin

de jonge afgevaardigden de resultaten bespraken hebben voorgezeten: Milan Zver, Europarlementslid; Harald Hartung en Ana Magraner van de Europese Commissie; Jerzy Barski, woordvoerder voor het Poolse voorzitterschap van de Europese Unie; Emilia Wojdyła, vice-directeur Onderwijs, Polen; Aleksandra Posarac van de Wereldbank en Kari Brustad van het Noorse ministerie van Onderwijs.

In het bijzonder willen we de 88 jonge afgevaardigden, hun familie en begeleiders, leraren en ondersteunend personeel bedanken. Zonder hen had deze belangrijke bijeenkomst niet kunnen plaatsvinden en we zullen eraan werken om ervoor te zorgen dat hun opvattingen niet vergeten zullen worden.

Per Ch. Gunnvall

Voorzitter

Cor J.W. Meijer

Directeur

INTRODUCTIE

Op 7 november 2011 presenteerden 88 jongeren uit 31 delegaties¹ hun opvattingen over inclusief onderwijs in het Europese Parlement. Dit was de derde keer dat het European Agency for Development in Special Needs Education (het Agency) een dergelijke bijeenkomst organiseerde op Europees niveau.

Ook dit keer was het doel van de hoorzitting om jongeren tussen 14 en 19 jaar te betrekken bij discussies over inclusief onderwijs. Iedere lidstaat van het Agency was gevraagd om maximaal 1 jongere zonder en 2 jongeren met specifieke onderwijsbehoeften en/of een beperking te nomineren. Het is belangrijk om te benadrukken dat de genomineerde afgevaardigden, die de hoorzitting bezochten samen met hun klasgenoten, een breed scala aan verschillende specifieke behoeften vertegenwoordigden. De meerderheid van de jonge afgevaardigden volgen onderwijs in het reguliere onderwijs.

De bijeenkomst wilde jongeren uit Europa de kans te geven om hun stem te laten horen. Het gaf hen een platform om hun opvattingen over het onderwijs naar voren te brengen, hun behoeften aan te geven en hun verwachtingen voor de toekomst te delen. De hoorzitting stelde de jongeren ook in staat om hun persoonlijke ervaringen te delen en te bespreken wat inclusief onderwijs voor hen betekent en wat het hen brengt in het dagelijks leven.

Net als in 2007 werden de jonge deelnemers gevraagd om voorafgaand aan de hoorzitting op hun school na te denken en te discussiëren over een aantal vragen. Op zondag 6 november namen de jonge afgevaardigden deel aan zeven werkgroepen waarin over deze vragen werd gediscussieerd. Zij droegen hieraan bij met opmerkingen en voorstellen en bereidden een korte samenvatting voor van hun discussies die de volgende dag aan het Europees Parlement werd overhandigd.

De besproken vragen waren:

¹ België (Franse en Vlaamse gemeenschap), Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slovenië, Spanje, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk (Engeland, Noord-Ierland, Schotland en Wales), IJsland, Zweden en Zwitserland

- Wat versta jij onder inclusief onderwijs?
- Kun je omschrijven hoe inclusief onderwijs op jouw school in praktijk wordt gebracht, of zou moeten worden gebracht? Bijvoorbeeld hoe is de klas georganiseerd, welke programma's worden gebruikt, welke ondersteuning wordt geboden, enz.
- Wat zijn naar jouw mening de belangrijkste voordelen en uitdagingen van inclusief onderwijs voor jouw onderwijs, of welke zouden dit kunnen zijn?
- Heb je verder nog opmerkingen?

Een samenvatting van de discussies van de jonge afgevaardigden werd overhandigd aan het Europees Parlement en de resultaten van deze discussies vormen de basis van dit rapport.

De volgende pagina's bevatten een uitvoerige beschrijving van de ideeën en kwesties die de jongeren bespraken en waarover zij het eens zijn geworden. De volwassenheid en diepgang van hun discussies wordt meteen duidelijk. Wat zij vertelden behoeft geen 'vertaling', het noteren van hun opmerkingen en suggesties volstaat. De ideeën en voorstellen van iedere groep worden weergegeven zonder verwijzing naar het opleidingsniveau (voortgezet of beroeps) van de jonge afgevaardigden of naar het al dan niet hebben van een specifieke onderwijsbehoefte. Er is voor gekozen om de bijdragen in te delen naar antwoorden op bovenstaande vier vragen: wat is inclusief onderwijs; hoe wordt het geïmplementeerd in de praktijk; voordelen en uitdagingen; verdere opmerkingen. Zoveel mogelijk worden de oorspronkelijke woorden van de jonge afgevaardigden weergegeven. Er zijn zeer weinig aanpassingen gemaakt in de verklaringen die zij overeen zijn gekomen.

Een aantal belangrijke zaken en thema's kwamen ter sprake bij de discussies van iedere werkgroep. Dit waren:

- Het recht op kwalitatief goed onderwijs en gelijke onderwijskansen;
- Bestrijden van discriminatie;
- Het aanbod van de benodigde ondersteuning;
- Het doorbreken van bestaande fysieke, sociale en onderwijsbarrières;

-
- De wederzijdse voordelen van inclusief onderwijs voor alle leerlingen.

Naast de voorbereidende vragen werd iedere landendelegatie gevraagd een poster te ontwerpen die moest illustreren hoe er tegen inclusief onderwijs werd aangekeken op hun respectievelijke onderwijsinstellingen. Bij het uitvoeren van het ontwerp van hun poster maakten de gedelegeerden gebruik van uiteenlopende (zoals visuele, tactiele en zelfs auditieve) materialen. De posters werden tijdens de hoorzitting opgehangen buiten de vergaderzaal van het Europees Parlement en kunnen nu nog worden bekeken in de publicatie 'Poster Collection' samen met korte beschrijvingen van de posters en informatie over de jonge afgevaardigden en hun school.

Alle informatie over de hoorzitting van 2011 is te vinden op de website van het Agency: <http://www.european-agency.org/agency-projects/european-hearing-2011>

BIJDRAGEN VAN DE JONGE AFGEVAARDIGDEN

Wat versta jij onder inclusief onderwijs?

De jongeren bespraken diverse rechten – het recht op kwalitatief goed onderwijs, op keuzevrijheid, gelijkheid en respect. Ze stelden dat het bij inclusief onderwijs niet alleen gaat om op dezelfde plaats samen te zijn, maar ook over het hebben van vrienden en goede banden met leeftijdsgenoten.

Ze brachten naar voren dat inclusief onderwijs goed is voor iedereen: het biedt de kans om te leren en ervaringen te delen. Ze benadrukten de belangrijke rol van leraren en leeftijdsgenoten en onderstreepten dat inclusief onderwijs de eerste stap is in het volledig deel uitmaken van de samenleving.

Hier volgen enkele van hun bijdragen:

Iedereen heeft evenveel recht om te leren. Leren en toegang hebben tot kwalitatief goed onderwijs is een mensenrecht. Als iemand een probleem heeft moet hij begeleid worden. De hele gemeenschap is betrokken bij inclusie: familie, school, enz. Je hebt recht op hulp als je anders bent, hoe anders je ook bent (Dagur).

Inclusief onderwijs is het samen zijn en leren met iedereen. Iedereen is gelijk en anders, we hebben recht op keuzevrijheid – de vakken, hoe er wordt lesgegeven (James). Inclusief onderwijs is de kans hebben om zelf je opleiding te kunnen kiezen (John, Nana-Marie).

Inclusief onderwijs houdt in dat iedereen naar dezelfde school gaat en met elkaar in de klas zit (Fé, Josette, Kanivar). Het is les krijgen op een gewone school, het hebben van vrienden, niet alleen maar samen leren. Iedereen die deelneemt aan alle activiteiten. Maar het gaat ook om het hebben van speciale afdelingen binnen het reguliere onderwijs, de mogelijkheid te hebben om soms les te krijgen in kleine groepen met andere leerlingen met dezelfde beperkingen (Michalis, Andreani, Maria).

Inclusief onderwijs is voor alle kinderen. Reguliere scholen moeten bij hen in de buurt zijn. Zo kun je mensen uit je buurt leren kennen (Wacław).

Inclusief onderwijs is het deel uitmaken van een reguliere klas en 'normaal' zijn. Niemand wordt buitengesloten. Het is een jongere met

een beperking die zich welkom voelt in de klas en leerlingen zonder specifieke onderwijsbehoeften die zich respectvol gedragen. In een reguliere klas voorziet de school in de behoeften van leerlingen, zoals bijvoorbeeld een doventolk. Het is de bedoeling dat iedereen kan deelnemen (Lise).

Het is niet alleen onderdeel zijn van een reguliere school, het is deel uitmaken van de samenleving. Iedereen met een beperking heeft recht op onderwijs op een reguliere school als hij dat wil en daartoe in staat is. Ook als hij er niet toe in staat is moet hij zelf kunnen kiezen (Jere). Het gaat erom dat iedereen moet kunnen kiezen voor inclusief onderwijs en opgenomen moet worden in de samenleving (Fabian, Pedro, Diogo, Josette).

Inclusie betekent meer respect, connecties, nieuwe vrienden en nieuwe informatie – op alle gebieden van het leven (Rolands).

Inclusief onderwijs is een brede benadering. Het gaat niet alleen om goede cijfers, het gaat om goede sociale contacten en relaties. School is meer dan leren uit boeken – het gaat om sociale contacten. Inclusief onderwijs draait niet alleen om de school, het gaat ook over de samenleving in het algemeen (Bethany, Gemma, Sophie).

Het is leren om met elkaar te leven en iedereen met en zonder beperkingen te respecteren (Emile). Zonder te kijken naar ras, geslacht, de specifieke behoeften, helpt en ondersteunt iedereen elkaar. Voor mij is een solidaire maatschappij het belangrijkste (Maria). Het is belangrijk dat we elkaar accepteren, ook al heeft iemand een specifieke behoefte, een andere cultuur of godsdienst (Francesco). Het gaat erom dat leerlingen op school leren over verschillende specifieke behoeften, vooral over behoeften die ze niet kunnen zien (Mathias). Inclusief onderwijs gaat niet alleen om beperkingen of aandoeningen, maar over verschillende culturele achtergronden, enz. (Elin).

Iedereen die deel uitmaakt van een school moet anderen met respect behandelen. Het begint met het accepteren en respecteren van elkaar. Binnen inclusief onderwijs moeten zowel leerlingen als leraren een bijdrage leveren (Barbara, Mirjam, Triin).

Inclusief onderwijs begint bij het bewustzijn van leraren en het onderwijs (Sophie en Gemma). Leraren moeten beseffen wat iedereen nodig heeft en mogelijkheden bieden om doelen succesvol

te bereiken. Iedereen heeft een talent – samen zorgen we ervoor dat de samenleving beter werkt (Klara).

Leraren moeten er voor iedereen zijn – voor inclusief onderwijs zijn extra middelen zoals tijd en geld nodig, maar iedere leerling moet het onderwijs kunnen krijgen dat hij wil (Philipp). Inclusief onderwijs helpt vaardigheden te ontwikkelen waarin leerlingen goed zijn en helpt bij zaken waarmee ze problemen hebben (João). Inclusief onderwijs betekent ook dat je de materialen krijgt die je nodig hebt (Carlo, Melania).

De aandacht gaat vaak uit naar praktische zaken (zoals gebouwen), maar inclusie zit vooral in het hoofd van mensen. Iedereen moet de gewoonte hebben om rekening te houden met de verschillende beperkingen zonder te discrimineren of te classificeren. Leraren en leerlingen hebben nog een lange weg te gaan bij het zoeken naar talenten en kansen. Classificeren naar beperkingen leidt tot grotere obstakels (Mei Lan).

Inclusief onderwijs moet gaan over het wegnemen van barrières (Wessel). We moeten obstakels in de breedste zin verwijderen. We moeten de mentaliteit van mensen veranderen (Jens). Iedereen heeft recht op goed onderwijs, sommigen hebben meer ondersteuning nodig dan anderen, maar de rechten van iedereen moeten worden gerespecteerd (Francesco).

Inclusief onderwijs is de succesvolle inclusie van leerlingen met een beperking (Daniel).

Kun je omschrijven hoe inclusief onderwijs op jouw school in praktijk wordt gebracht, of zou moeten worden gebracht?

De jongeren beschreven enkele kenmerken van hun onderwijsinstellingen en vertelden over hun zorgen.

Hier volgen hun bijdragen:

Op mijn middelbare school zijn er speciale programma's voor leerlingen met een beperking, met speciale ruimten waar ze hulp krijgen van hulpverleners. Soms, als het beter voor ze is, zitten ze samen met de andere leerlingen in de klas. Leerlingen met een rolstoel krijgen een geschikte plek in de klas. Ik heb ADHD (attention deficit hyperactivity disorder) en moet soms even de klas uit. Andere leerlingen begrijpen dit niet (Dagur).

Ik denk dat leerlingen zich erg opgenomen voelen. De leraren helpen ons als het nodig is en andere leerlingen zijn ook erg behulpzaam (Claudia). Het zorgt ervoor dat we ons niet anders voelen dan de anderen (Claudia, Chiara, Yohana). Ik volg een horecaopleiding, ik zit bij mijn vrienden. In mijn klas is er een aparte assistent die ondersteuning verleent, maar hij helpt iedereen. Soms zijn leerlingen jaloers, maar dat komt zelden voor (Chiara) Als het noodzakelijk is worden leerlingen met een beperking soms uit de klas gehaald (Yohana).

Inclusie begint op de kleuterschool. Er zijn regelmatig besprekingen met iedereen (leraren, ouders, leerlingen): gaat alles goed? Waar

heb je hulp nodig? Zolang alles goed gaat voor iedereen blijft de leerling in de klas. Aan het begin van het jaar wordt de klas voorbereid op een leerling met een beperking – ze krijgen informatie over de beperking van de leerling. Op onze school kunnen leerlingen kiezen in welke klas ze willen zitten. In ons land is een organisatie die speciaal materiaal verstrekt, ook op het gebied van ICT. De school kan hulpmiddelen lenen van de organisatie en de leerlingen kunnen deze middelen ook mee naar huis nemen. Als zij de hulpmiddelen niet meer nodig hebben kunnen zij gebruikt worden door leerlingen van dezelfde school of van andere scholen. Het is heel belangrijk om over technologische hulpmiddelen te kunnen beschikken (Melania, Carlo).

Ik doe een horecaopleiding. Bij ons op school zijn er twee aparte afdelingen, een voor leerlingen met een beperking en een voor leerlingen zonder een beperking. Ik zit op de afdeling van leerlingen met een beperking, maar ik zou liever op de andere afdeling met de anderen zitten. Ik vind dat leerlingen zelf moeten kunnen kiezen waar ze naar toe willen. In mijn land zijn de scholen niet toegankelijk voor mensen met een beperking, rolstoelgebruikers kunnen hier niet studeren. De regering moet hier iets aan doen. Ook is er niet genoeg personeel. Vroeger had ik het erg moeilijk. In mijn land moeten mannen sterk zijn en mannen met een beperking zijn zwak en niet erg populair, nu gaat het beter. Ik voel me sterker en dapperder omdat ik naar school ga Ik kan makkelijker met anderen omgaan (Artūras).

Ik doe een horecaopleiding, ik heb kooklessen, horecalessen, lessen in serveren, enz. Ik wil hierna een baan zoeken in de horeca, maar dat is moeilijk: mensen met een beperking worden soms slecht behandeld. Er moet nog veel veranderen. Het reguliere curriculum kan voor leerlingen met een beperking soms verwarrend werken. De leraren zijn gespannen door de landelijke examens en besteden niet genoeg aandacht aan leerlingen die meer hulp nodig hebben (Stefanos).

Ik zit op een reguliere school, in een klas samen met nog negen andere leerlingen met een beperking. De leraren zijn voor beide typen leerlingen. Soms voel ik me niet helemaal opgenomen in de klas, omdat ik de leraren moet vragen of ik bij de anderen mag zitten. Ik ben alleen samen met de andere leerlingen als ze lunchen. Ik heb

een speciaal curriculum, een apart rooster in een gespecialiseerd programma (Audrey).

Toen ik naar de middelbare school ging kon ik maar uit twee scholen kiezen. Er waren niet genoeg opgeleide leraren die les konden geven aan leerlingen met een beperking. Ik heb positieve ervaringen met twee leraren – eerst had ik een andere leraar, maar de nieuwe legt het beter uit. Ze zouden een lift moeten bouwen op school (Zsófia).

Vroeger kreeg ik een speciaal programma dat leraren ieder jaar volgden. Nu op de nieuwe school, heb ik geen speciaal programma en het gaat prima. Maar leraren zijn niet voldoende opgeleid en krijgen niet genoeg uren. Bij wiskunde zitten er 28 leerlingen in de klas met een leraar, er is niet genoeg personeel. Er zijn veel leerlingen met een beperking op school. De scholen hebben besloten dat jongeren alleen beroepsonderwijs krijgen (bijv. schoonmaken) en geen vakken (zoals wiskunde, enz.). De groepen zijn te groot omdat er niet genoeg geld is voor meer groepen. Er zijn geen liften (Ingre).

Op school wordt lesgegeven in de basisvaardigheden. Ik werd in een ‘overbruggingsklas’ gezet en kwam erachter dat ik niet kon kiezen voor het vak kinderopvang. Ik wil op hetzelfde niveau les krijgen als iedereen, zelf als mijn cijfers lager zouden zijn. In mijn land is veel ondersteuning. Iedereen zou de vakken moeten kunnen doen die ze willen of eindexamen kunnen doen. Maar het is niet eerlijk dat niet iedereen evenveel ondersteuning krijgt (Leanne).

Ik wist dat ik mijn achterstand in verschillende vakken kon inhalen, maar moest dat vertellen en bewijzen aan de leraren, die me niet wilden geloven. Ik voelde me niet serieus genomen. We zijn allemaal hetzelfde, we hebben allemaal problemen. Iedere leraar heeft een andere mening, ze leggen dingen anders uit – dat is verwarrend (Rolands).

Mijn school zou een flexibeler programma moeten hebben, gebaseerd op wat belangrijker is voor de leerling. Het is belangrijk de klas even te kunnen verlaten, om korte pauzes te hebben, om ergens uit te kunnen rusten en te ontspannen (João).

Ik zit op een reguliere middelbare school. Ik denk dat het nodig is om onderwijsmethoden te verbeteren, om meer techniek en visuele hulpmiddelen te hebben en andere toetsen (Andreani).

Ik ga naar een speciale afdeling. Er is behoefte aan meer assistenten in de klas en leerlingen met dezelfde problemen zouden in dezelfde groep moeten zitten. We zouden meer aan sport moeten doen en ons veilig en tevreden moeten voelen (Michalis).

Wij gaan naar een scholengemeenschap. We zouden willen dat er verschillende klassen zijn voor de verschillende niveaus en meer keuzemogelijkheden. We zouden willen dat mensen met dezelfde beperking met elkaar in een klas zouden kunnen zitten (Elmo and Kanivar).

We zitten op dezelfde reguliere middelbare school (Pedro en Fabian). Ik zou willen dat er meer mensen met een beperking op school zouden zitten zodat mensen elkaar beter kunnen begrijpen (Pedro). De kantine moet verbeterd worden. Ik zou meer en beter willen leren (Fabian).

Ik zit op een reguliere middelbare school. De school moet aangepast worden aan het materiaal dat ze hebben en leraren moeten beter opgeleid worden (Aure).

Ik zit op een reguliere middelbare school. Ik vind dat er gehandicapte leerlingen op school moeten zitten zodat we ze beter kunnen begrijpen, op mijn school is er geen een (Fé).

We zitten op een reguliere scholengemeenschap (Sam en Charlotte).

Het is belangrijk dat er ondersteuning wordt gegeven bij het leren. Maar leraren zijn streng en nemen beslissingen zonder te vragen. Een sterke afdeling voor ondersteuning bij het leren is gunstig, maar niet altijd goed (Sam).

Ik zit op een speciale school en voel me goed. Er moeten liften zijn op school, vaak zijn die er niet (Jere).

Ik ga naar het gymnasium. Ik heb geweldige leraren en zou niet weten wat er verbeterd zou kunnen worden (Maria).

We zitten op een reguliere middelbare school. Op school zijn gebarentolken, liften en lichten om aan te geven wanneer het pauze is. Er moet meer technologie zijn en de mentaliteit van leraren en leerlingen moet veranderen (Diogo and Josette).

In mijn klas was een leerling met specifieke onderwijsbehoeften die zich niet gelukkig voelde in de klas ('hij leerde niets'), maar er zit nog

een vriend op mijn middelbare school die vindt dat inclusief onderwijs een echt goede en nuttige ervaring is. In mijn klas is een leraar en een assistent. Deze laatste is erg hulpvaardig. Iedereen moet zelf weten wat het beste voor hem/haar is (Nika).

Ik heb altijd een assistent en ik voel me goed bij hen als ze doen wat ik zeg. Voor klassen met alleen mensen met specifieke onderwijsbehoeften (SEN) is het goed dat er kleine klassen zijn. Ik zit op een speciale school en vind dat fijn omdat ik denk dat de leraren leerlingen met SEN begrijpen. Maar ik denk dat het beter is als leerlingen met SEN in een gewone klas zitten en hulp krijgen (Domen).

In mijn land zitten er 26 leerlingen in een reguliere en ik wou naar zo'n klas. In de reguliere klas zeggen de andere leerlingen tegen mij 'dat moet je niet doen'. Het is fijn om te kunnen doen wat normaal is in de normale wereld. Ik vind het wel moeilijker, omdat ik speciale machines heb waardoor het langer duurt, maar ik vind het fijn om vrienden te hebben die mij begrijpen en helpen. Alle leerlingen hebben het recht om ondersteund te worden en hulp te krijgen van hun leraren na lestijd, bijvoorbeeld tijdens de lunchpauze. De leraar en leerlingen uit mijn klas weten hoe ze met mij om moeten gaan. Ik weet dat er een centrum bestaat dat leraren ondersteunt (Sofie).

Je moet kunnen kiezen of je naar het inclusief onderwijs wilt of dat je volledige aandacht wilt. Als je voor het laatste kiest ben je beter af in een kleine klas. Ik neem deel aan een project waarin anderen informatie krijgen over mensen met een beperking in het onderwijs. Het project werkt met leerlingen die leerlingen informeren en leraren die leraren informeren (Laima).

Ik ben blij dat ik twee leraren heb, een van hen helpt mij. Ik heb deelgenomen aan een project waarbij iedereen films kon kijken en daarna problemen kon bespreken in een groepsgesprek. Ik krijg ondersteuning van een assistent bij het maken van het huiswerk (Wacław).

Ik vind dat ik in een normale situatie zit met twee leraren in mijn klas (Orlando).

Het is belangrijk om steun te ontvangen van een logopedist. Ik hou contact met mijn leraren via SMS en met mijn logopedist via e-mails. Leraren vergeten soms dat ik moet liplezen als mijn tolk niet in de

klas is. Ze draaien hun rug naar mij toe terwijl ze praten en gebruiken moeilijke woorden die ik niet begriep (Méryem).

Ik zit op een school waar ook kinderen met SEN naar toe gaan. Mijn school is aan hen aangepast. Andere leerlingen helpen elkaar zonder dat het 'moet', ze 'doen' het gewoon (Edgars).

Ik kreeg betere ondersteuning en advies in het revalidatiecentrum dan op mijn gewone school. Maar ik vraag me af hoe het is voor kinderen met zwaardere beperkingen. Ik zit op een speciale school omdat de dichtstbijzijnde school niet de beste school voor mij was (Tuomas).

Ik vind dat het naar school gaan met anderen die dezelfde behoeften hebben ervoor zorgt dat ik me normaal voel bij mijn klasgenoten. Ik zit in een klas met 8 leerlingen die allemaal een auditieve beperking hebben (Kamilla).

Ik vond dat ik op mijn 'inclusieve' school gepest werd door andere leerlingen. Ik vind het fijn dat er op mijn speciale school veel computers beschikbaar zijn in een speciale ruimte die 's avonds open is, zodat leerlingen hun huiswerk kunnen afmaken (Rebeca).

Leraren besteden soms alleen aandacht aan de dingen die ik niet kan, en niet aan mijn vaardigheden (Pórdur).

Ik zit op een reguliere school en er zijn leerlingen met het Asperger syndroom in de klas (Marie).

Bij ons op school zijn er mensen met een visuele beperking en blinden. We hebben speciale leraren op school. Voor de rekenlessen is er een speciale leraar die kleine groepjes leerlingen met een visuele beperking helpt. Braille is heel belangrijk (Dean, Robert). We hebben toegewijd personeel dat jongeren met een beperking ondersteunt (Daniel).

In mijn land hebben rolstoelgebruikers speciale assistenten en er zijn ook speciale bouwkundige aanpassingen zoals hellingen en leuningen om hen te helpen. Bij mij op school zijn leraren alert voor de behoeften van de leerlingen. We hebben assistenten die helpen bij het leren. Als ik ziek ben is het geen probleem om de stof en het huiswerk te krijgen. Tijdens toetsen krijg ik extra tijd en als het nodig is kan ik pauzeren (Maria).

Ik zit op een reguliere school en ik krijg extra ondersteuning. Ik voel mij geïntegreerd. Ik voel mij net als leerlingen zonder specifieke

behoefden. In mijn land zijn speciale leraren op reguliere scholen die ons helpen (Pauline).

Ik zit op een middelbare school waar geen leerlingen zijn met specifieke behoeften (Emile).

Ik zit op een reguliere school, maar ga ook naar een inclusieve onderwijsafdeling. Ik krijg veel extra hulp en extra tijd voor toetsen (Honoré).

Ik vond het fijn dat ik extra ondersteuning kreeg zoals minder vragen of meer tijd tijdens toetsen. Ik heb extra aanpassingen nodig door mijn behoeften (Jakub).

Ik krijg geen extra ondersteuning op mijn school. Mijn klasgenoten ondersteunen mij en helpen mij door het huiswerk te brengen. Zij begrijpen mij soms beter dan de leraren. Ik zit op een reguliere school en ben ik mijn klas de enige met een specifieke behoefte. Ze helpen mij niet echt omdat ik op een 'normale' school zit (Melanie).

Ik zit in een reguliere klas en mijn schoolleven is aangepast aan mijn behoeften. Ik heb een computer, een grotere tafel en vervoer naar school en huis. Ik heb veel geluk met mijn leraren. Maar sommige leraren willen het niet begrijpen, als het geen onderdeel is van het curriculum willen ze niet helpen en het programma aanpassen (Lise).

Ik had geen speciale school nodig, maar had geen keus omdat de reguliere school niet voor mij toegankelijk was (Bethany).

De reguliere school heeft me sterker gemaakt. Het heeft me voorbereid op de echte wereld. Inclusief onderwijs goed opzetten is cruciaal, de juiste materialen in de juiste vorm zijn cruciaal. Het bewustzijn moet vergroot worden, we moeten de juiste instrumenten hebben om de houding van mensen tegenover mensen met een beperking te veranderen (Gemma).

Ondersteuning van mensen van buiten de school die als mediator kunnen optreden voor leerlingen met specifieke behoeften is goed. Er waren leraren die niet wilden meewerken en ervoor wilden zorgen dat inclusief onderwijs voor mij en anderen werkte. Leraren zouden iedereen in hun klas moeten accepteren. Speciale scholen kunnen sommige leerlingen voorbereiden op het reguliere onderwijs, ik ben door de speciale school voorbereid op het reguliere voortgezet onderwijs (Wessel).

Het hebben van schoolvrienden die mij ondersteunen en de juiste ondersteuning tijdens stages is heel belangrijk (Jože).

Bij mij op school kregen we pas in het laatste jaar leerlingen met een beperking. Mijn klasgenoten maakten zich hier zorgen over (Keenan).

In mijn klas was iemand met een auditieve beperking. De leraar vroeg ons haar te ondersteunen, maar het was net oppassen. Leerlingen met een beperking moeten niet te veel beschermd worden, het is niet natuurlijk. Mijn school is toegankelijk voor rolstoelgebruikers en ondersteunt ook leerlingen met een visuele en auditieve beperking. Er zijn bijeenkomsten waarop jongeren praten over hun beperking en meer ondersteuning van klasgenoten krijgen (Asgerdur).

Ik heb eens per week een reguliere les, dit is heel belangrijk. Behulpzame leraren en klasgenoten zijn cruciaal. Op de lagere school had ik dit niet, nu op het voortgezet onderwijs ben ik tevreden (Łukasz).

We hadden een aparte afdeling voor extra ondersteuning, maar werden ook geholpen door hulpkrachten die ons hielpen bij van het bord lezen, enz. Een leraar voor leerlingen met een visuele beperking voorzag ons van hulpmiddelen (Katrina).

Op mijn speciale school zitten 38 jongens, daarom zijn er minder zaakvakken en meer praktische vakken. De klassen zijn erg klein, maar niet al het materiaal is geschikt, bijv. DVD's zonder ondertiteling. Het is altijd moeilijk als er een nieuwe leraar komt omdat het altijd even duurt voor er wederzijds begrip ontstaat. Scholen moeten gemengd zijn (jongens/meisjes) (Simon).

De leraar ICT bij mij op school heeft ook een beperking. Daarom begrijpt hij specifieke behoeften beter. Hij is beter op de hoogte van de problemen van zijn leerlingen (Áron).

Verschillende beperkingen moeten op een verschillende manier worden ondersteund. Bij mij op school werden microfoons gebruikt en in kleinere klassen maakten leraren gebruik van gebarentaal. De school was op het gelijkvloers (toegankelijk voor rolstoelen). Er waren ook technische hulpmiddelen voor leerlingen met een visuele beperking, zoals vergrootglazen en een 'time out' ruimte voor leerlingen met ADHD, enz. (Elin).

Ik schrijf erg langzaam en heb extra tijd nodig voor toetsen, enz. (Philipp).

Ik heb een vriend die dyslectisch is en goed geholpen werd door een computer en extra tijd. Ook werd gebruik gemaakt van geluidsopnamen en ondersteuning door klasgenoten, maar dit gebeurde niet altijd (Klara).

Wat zijn volgens jou de belangrijkste voordelen en uitdagingen van inclusief onderwijs voor jouw onderwijs, of welke zouden dit kunnen zijn?

De jongeren gaven aan wat voor hen de belangrijkste *voordelen* van inclusief onderwijs zijn of zouden kunnen zijn. Dit zijn o.a. beter voorbereid zijn op het zoeken van een baan later, sterker en onafhankelijker zijn, weten wat het echte leven inhoudt, bestrijden van discriminatie en stereotypen, het hebben van meer vrienden, zich 'normaal' voelen en het wegnemen van barrières.

Hier volgen enkele van hun opmerkingen:

Het is makkelijker om een baan te vinden met een diploma van een reguliere school. Het is ook makkelijker om te integreren in de samenleving als je op een reguliere school zit dan als je in een klas zit met mensen met een beperking (Melania, Carlo).

Het belangrijkste doel van scholen is het voorbereiden van jongeren op het echte leven. Samen werken/leren maakt de toekomst mooier (Jonas). Op speciale scholen weten ze niet hoe ze in een normale samenleving moeten leven (Wacław). Het is belangrijk dat iedereen die de school verlaat hetzelfde diploma heeft. Dit initiatief geeft hun de kans om opgenomen te worden in de moderne samenleving (Laima en Kamilla).

Goede sociale contacten zijn fijn, maar kans hebben op het krijgen van een goede baan is belangrijker. Door inclusief onderwijs krijg je deze kans (Jože).

Inclusief onderwijs geeft leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ervaring met het uitleggen van hun behoeften. Dit moeten ze kunnen in de samenleving en als ze een baan hebben (Barbara). Ervaring is soms belangrijker dan kwalificaties. Als we eenmaal onze opleiding geregeld hebben, lukken andere dingen vanzelf (Leanne).

Het is heel belangrijk dat mensen met specifieke behoeften naar het reguliere onderwijs gaan, omdat andere leerlingen kunnen leren over hun beperkingen. Leerlingen met en zonder specifieke behoeften kunnen van elkaar leren en kennis uitwisselen (Efstathios).

Het is belangrijk over andere mensen en hun leven te leren en van anderen te leren door ervaringen uit te wisselen (Charlotte, Diogo, Méryem, Zineb). Mensen staan hierdoor open voor anderen waardoor er minder gediscrimineerd wordt (Aure). Anderen kunnen reflecteren (Pedro) en we leren mensen die anders zijn dan wij te accepteren (Andreani).

Het is goed voor ons en goed voor hen (Barbara). Het is belangrijk in te zien dat iedereen in de klas er baat bij heeft (Sophie). Inclusief onderwijs zorgt ervoor dat reguliere kinderen toleranter worden, meer openstaan voor anderen (Sára).

Als je alle obstakels wilt verwijderen moet de mentaliteit veranderen, je bent onderdeel van een groter geheel. Anderen jongeren moeten begripvoller worden: veel mensen zijn totaal onwetend (Gemma).

Iedereen wordt opgenomen, wat voor problemen ze ook hebben (Robert). Iedereen moet de gelegenheid hebben om naar inclusief onderwijs te gaan en een beter leven te krijgen (Tomáš).

Inclusief onderwijs laat iedereen voelen dat ze deel uitmaken van een goed systeem (Triin). Het geeft je de kans te studeren zonder het gevoel te hebben dat je 'anders' bent (Lucie). Iedereen is geëmancipeerd (Elmo). Het helpt bij het jezelf overstijgen (Maria).

Je krijgt ervaringen waardoor stereotypen vervagen. Inclusief onderwijs verandert de houding van mensen tegenover beperkingen (John). Het verhoogt de tolerantie en het begrip tegenover mensen met een beperking (Dean).

Als iedereen op de hoogte is van de verschillende beperkingen en de persoonlijke omstandigheden van mensen is er geen probleem met inclusief onderwijs. Pesten wordt veroorzaakt door verschillen, als dit wordt uitgelegd stopt het pesten. Inclusief onderwijs zorgt ervoor dat iedereen het beste uit zichzelf haalt (Katrina).

Inclusief onderwijs heeft niets te maken met het in een omgeving zijn die het leren faciliteert, in feite zou dit hetzelfde moeten zijn voor iedereen. Mensen leren liever in kleine klassen en die zouden er voor iedereen moeten zijn (Kamilla). Mensen die in grote klassen zitten vallen in slaap en worden daarom niet opgemerkt. In deze omgeving hebben leraren maar twee minuten per leerling, terwijl ze misschien wel tien minuten nodig hebben. Als je in het normale systeem zit heb je de kans om te kiezen en uit te zoeken wat je wilt en wat je kan (Kamilla).

Inclusief onderwijs is goed voor vriendschappen (Bethany). Je hebt vriendinnen, 'een groep goede maten'. Het gaat niet alleen om samen leren, maar ook samen rondhangen (Sam).

Communicatie verbetert waardoor de interactie beter wordt (Markos). Ook het onderwijs verbetert. Scholen moeten vriendelijker worden voor de leerlingen (Alexandra).

Inclusief onderwijs moet 'normaal' worden, maar voordat dat kan gebeuren moeten eerst veel mensen speciale vaardigheden aanleren (Francesco).

Simpele dingen, zoals ervoor zorgen dat op technisch gebied alles geregeld is, bijv. het toestaan van laptops, zijn belangrijk (Bethany). Het kan veel verschil uitmaken als leraren op de hoogte zijn van simpele dingen, zoals het geluidsniveau in de klas (Mathias). Het is goed als het mogelijk is om individueel te werken met individuele onderwijsprogramma's. Speciale ondersteuning bij sommige lessen is belangrijk (Lucie). Het is belangrijk dat er wordt rekening

gehouden met verschillende leerbenaderingen, zoals bijvoorbeeld de visuele leerbenadering (Tomáš).

Ik krijg hierdoor de mogelijkheid om met 'normale' groepen om te gaan op een hoger niveau. Een individueel onderwijsplan is erg belangrijk, maar leraren moeten worden aangestuurd en leerlingen moeten proactief zijn (Tomáš). Het is moeilijk om de goede ondersteuning te krijgen, maar dit kan opgelost worden (Francesco).

Het is goed om de klas zo in te delen dat sociale relaties kunnen ontwikkelen (Robert). De sfeer op school is heel belangrijk bij het bereiken van inclusief onderwijs (Jens).

Hoe meer we mensen met een beperking met anderen mengen, hoe eerder we een positieve houding krijgen. Er worden niet genoeg hulpmiddelen verstrekt. Het hebben van voldoende hulpmiddelen staat aan de basis van het autonoom worden van mensen. Leerlingen die op een inclusieve school zitten hebben meer sociale contacten en ontvangen meer ondersteuning bij het huiswerk en schoolactiviteiten. Sport is belangrijk bij het integreren in het sociale leven (François).

Als leerlingen met een beperking gescheiden worden opgevangen kan het moeilijker zijn om het bewustzijn te verhogen. Soms zijn kleine groepen goed, maar deze moeten worden samengevoegd als dit mogelijk is (Keenan). Voor leerlingen met een auditieve beperking zijn kleine groepen beter, omdat ze worden afgeleid in een lawaaige omgeving. Het samen zijn met leeftijdsgenoten met een auditieve beperking laat mij 'normaal' voelen (Elin).

Er moet een balans zijn tussen groepsgrootte en behoeften. Mensen met een beperking moeten zich op hun gemak kunnen voelen in grotere groepen, maar de samenleving moet zich aanpassen. Reguliere leerlingen en leerlingen met een beperking moeten samen leren leven, met toegang voor iedereen (Mei Lan).

Er wordt vaak gezegd dat inclusief onderwijs duur is, maar door te willen besparen blijkt achteraf dat we meer moeten uitgeven aan het oplossen van problemen (Daniel). Zelfs als een land niet genoeg geld heeft, moet inclusief onderwijs zo goed mogelijk worden georganiseerd. Inclusief onderwijs is een investering, we moeten investeren in mensen. Mensen zijn het enige hulpmiddel. Inclusief onderwijs helpt ons bij het overwinnen van onze geschiedenis, het maakt ons sterker (Jens).

De jongeren bespraken ook de belangrijkste *uitdagingen* voor het inclusief onderwijs, zoals een algemeen gebrek aan begrip voor beperkingen van de kant van leraren en leerlingen, de noodzaak van een mentaliteitsverandering en een verandering van de houding tegenover diversiteit, de beperkte expertise van leraren, een negatieve houding, fysieke toegang tot gebouwen en de behoefte aan meer aangepaste leermiddelen en een goede leeromgeving.

Hier volgen enkele van hun opmerkingen:

Integratie op de kleuterschool, als kinderen jonger zijn, is heel moeilijk (Dagur).

Sommige mensen hebben niet voldoende begrip voor de verschillen binnen hun eigen land. Mensen zonder beperking gaan op twee manieren om met mensen met een beperking: ze lopen gewoon weg, zijn ongeïnteresseerd en proberen het niet eens, of, zelfs als ze het niet begrijpen, proberen ze vragen te stellen en het te begrijpen. Toen ik jonger was had mijn vader problemen omdat mensen niet wisten wat ADHD was en mijn vader wist niet hoe hij het uit moest leggen. Het is belangrijk dat mensen op de hoogte zijn van alle verschillende typen problemen. Vooral in landen zoals de mijne, is het probleem met beperkingen een cultureel probleem. Vroeger waren we een land van krijgers. We waren Vikingen en de mensen die zwak waren, werden niet geaccepteerd door de samenleving en

soms zelfs gedood. Die cultuur is nog steeds aanwezig in mijn land (Dagur).

Inclusief onderwijs in de algemene samenleving ligt nog steeds moeilijk. Zo kan het voor ons gevaarlijk zijn om over te steken, omdat de verkeerslichten niet zijn aangepast aan mensen met een visuele beperking (Carlo en Melania).

Kinderen plakken elkaar etiketten op omdat ze in een speciaal programma zitten. Een probleem van inclusief onderwijs hangt samen met alle sociale problemen (Ingre).

Binnen het reguliere onderwijs vormt pesten een probleem evenals een gebrek aan acceptatie (Leanne).

Er zit vooruitgang in de sociale houding tegenover inclusief onderwijs, maar het heeft nog steeds niet voldoende prioriteit (Jonas).

Het is een uitdaging om begrip te hebben voor de problemen van iedereen. Scholen en personeel moeten begrip hebben voor de problemen van mensen en hen zo ondersteunen dat ze goed kunnen presteren. We moeten proberen zo ver te komen dat er geen verschil is in de manier waarop mensen behandeld worden en dat er geen discriminatie is, maar begrip (Sam, Charlotte, Jere).

Leraren en ouders moeten weten hoe de technische hulpmiddelen thuis en op school werken. Er zijn meer hulpmiddelen nodig (Elmo, Kanivar, Fé, Aure).

Inclusief onderwijs kan nieuwe barrières opwerpen die overwonnen moeten worden, zoals de houding van leraren (Wessel), sociale en leerbarrières (Bethany), de sociale effecten en druk van ouders (Triin), pesten (Sophie), de sociale achtergrond van een leerling en de leeromstandigheden buiten de school (Gemma), openbare faciliteiten zoals vervoer (Francesco).

De lerarenopleiding is echt bepalend (Sophie). De lerarenopleiding geeft niet voldoende en vaak onjuiste informatie over bepaalde kwesties op het gebied van inclusie. Mensen met specifieke behoeften hebben al problemen. Het verkrijgen van meer ondersteuning veroorzaakt soms nog meer problemen (Wessel). Soms hebben leraren geen interesse om meer te leren over specifieke behoeften (Méryem).

De regering betaalt de leraren en ze worden betaald om hun werk te doen, maar vaak willen zij niet nog wat extra doen. Daarom zijn leraren niet geïnteresseerd om meer over SEN te leren (Laima).

Leraren moeten een consequente benadering hanteren (Elin).

Leraren kunnen zich zorgen maken over het meer aandacht besteden aan jongeren met een beperking (Robert). Als er in een klas maar een paar leerlingen zitten met een beperking zou de leraar niet te veel aandacht moeten besteden aan leerlingen met een beperking. Leraren moeten een evenwicht vinden tussen het ondersteunen van leerlingen met en zonder een beperking (Daniel).

In mijn land helpen mensen te veel (Kamilla).

Op universiteitsniveau zijn er geen hulpkrachten. We moeten discriminatie en pesten uitroeien. Sommige leerlingen zijn op de hoogte van beperkingen, maar lachen me nog steeds uit om mijn ADHD (Maria).

We hebben altijd het gevoel dat we om hulp moeten vragen. Het gaat niet automatisch. Het is een lang proces om te krijgen wat je nodig hebt (Pauline).

Leraren moeten beperkingen bespreken met leerlingen. Reguliere leerlingen weten niet wat ze kunnen doen om te helpen en te ondersteunen (Áron). Kennis van beperkingen zou onderdeel moeten uitmaken van het curriculum (Katrina).

Twee of meer leraren (assistenten) in een inclusieve klas moeten als team samenwerken. Dit is een extra vaardigheid waarin leraren getraind zouden moeten worden. De leraar moet ondersteund worden door specialisten om te kunnen weten hoeveel extra tijd leerlingen met een beperking nodig hebben (Philipp).

Bezuinigingen van de regering zijn nu al merkbaar bij bepaalde vormen van ondersteuning. Mensen zoals ambulante begeleiders raken hun baan kwijt. Geld gaat naar scholen, maar dit werkt totaal niet als het betekent dat gewone leraren moeten zorgen voor ondersteuning terwijl ze geen idee hebben van wat ze moeten doen (Wessel).

De verschillende professionals moeten samenwerken. De nieuwe generatie van leraren is beter opgeleid in het begrijpen van mensen met een beperking en geven beter les, het gaat de goede kant op. De wet is goed, maar leraren moeten meer kennis hebben van, en

begrip voor, visuele en andere beperkingen. Er zijn meer technische hulpmiddelen nodig om ervoor te zorgen dat mensen met een beperking toegang hebben tot informatie (François). Fysieke toegang tot gebouwen is belangrijk (liften, automatische deuren, bereikbare schakelaars, enz.) (Thomas). Er is extra tijd nodig bij toetsen (Łukasz). Er is behoefte aan interne systemen voor het ondersteunen van leerlingen met een beperking. Externe ondersteuning geeft ze het idee dat ze anders zijn en afgezonderd worden (Mei Lan). Er moeten meer e-books en audioboeken komen voor leerlingen die niet zo goed kunnen zien (Łukasz, Áron).

De grootste uitdaging is de houding en kennis van mensen. Het is alsof je in een donkere plaats woont (Triin). Het is een echte uitdaging om aan anderen te blijven uitleggen wat je behoeften zijn. Het is moeilijk om aan anderen duidelijk te maken waar je grenzen liggen. Het is heel moeilijk als je dat steeds maar weer moet doen. Er is vaak niet genoeg contact tussen leerlingen met en zonder specifieke behoeften (Barbara).

De samenleving wil mensen met bepaalde problemen niet accepteren, maar sociale acceptatie is cruciaal (Robert). Er hangt een stigma rond beperkingen dat verwijderd moet worden. In ons jongerenparlement hebben we training gehad over bijvoorbeeld epilepsie en hoe ondersteuning te verlenen. In reguliere instellingen moeten leerlingen met een beperking hun problemen steeds weer opnieuw uitleggen aan nieuwe leraren en leeftijdsgenoten. Informatie over assessments moet continu beschikbaar zijn en gevoelens moeten gerespecteerd worden (Keenan).

Mensen weten niet altijd hoe ze effectief, of op verschillende manieren kunnen communiceren (Tomáš). Onbehoorlijk gedrag van leeftijdsgenoten is voor iedereen vervelend (Lucie). Simpele dingen kunnen een constant gevecht zijn (Bethany). Communicatie is belangrijk – sommige mensen hebben slechte gewoonten – het moet ‘taboe-vrij’ zijn. Blinden hebben niet allemaal dezelfde problemen, het is heel ingewikkeld (Sára).

Voor het bereiken van inclusief onderwijs moet meer rekening worden gehouden met psychologische zaken dan met praktische zaken. Met een ‘verborgen’ beperking zoals het Asperger syndroom, moeten mensen eraan herinnert worden, ze hebben vooroordelen. Onderwijs moet worden aangepast aan de behoeften. Kleine groepen helpen ook voor mensen met Asperger. In inclusief

onderwijs zijn kennis en ervaring over een bepaalde beperking moeilijker te verkrijgen dan op speciale scholen voor leerlingen met dezelfde beperking. Zelfs professionals hebben niet altijd voldoende kennis en vragen ‘wat zijn je problemen?’ We zijn allemaal individuen. Mijn autistische manier van denken hangt samen met wie ik ben (Daniel).

Iedereen verstaat iets anders onder inclusief onderwijs. Er bestaat geen gemeenschappelijke definitie van inclusief onderwijs en dit is een uitdaging. Er moet een groter besef komen. We kunnen niet verder totdat iedereen zich bewust is van beperkingen (Katrina).

Opmerkingen en voorstellen

Aan de jongeren werd ook gevraagd om enkele algemene opmerkingen en voorstellen. Deze volgen hier:

Diversiteit is positief. Het is belangrijk om mensen vanaf het begin voor te bereiden op het werken met kinderen, om een betere generatie op te leiden (Dagur).

Leerlingen mogen op geen enkele manier ontmoedigd worden (Robert). Ze moeten zelfvertrouwen krijgen (James). Het is belangrijk dat leraren in mij geloven (Efstathios). Leraren moeten meer aandacht besteden aan wat leerlingen kunnen, en niet aan wat ze niet kunnen. Mensen moeten verder kijken dan de beperking. Ik heb

een auditieve beperking, – dat ben ik niet, alleen mijn oren. Ik ben niet mijn beperking. Leraren moeten kennis hebben over beperkingen. We moeten meer dingen samen doen buiten schooltijd, vrije tijd, sport, enz. voor ons plezier (Elin).

Er zijn niet genoeg mogelijkheden om tijd door te brengen in vrijwilligersgroepen, of met sociale activiteiten aan het einde van de schooldag. Het leven bestaat niet alleen uit school (Arvydas).

We moeten op de toekomst zijn voorbereid. Op school weten leraren wie de leerlingen met een beperking zijn. In de ‘echte’ wereld moeten mensen voorzichtig zijn met mensen met specifieke behoeften (Melanie). Mensen met een beperking moeten leren hoe ze zich in de samenleving moeten gedragen (Marie).

Leraren moeten openstaan voor wat de leerling wil en hoe hem te ondersteunen (Nana-Marie). Je kunt goed zijn in het ene vak en slecht in het andere, maar criteria moeten je er niet van weerhouden bepaalde onderwerpen te bestuderen (Daniel).

Leraren moeten het voor iedereen zo makkelijk mogelijk maken om hetzelfde niveau te bereiken. Jongeren met een beperking moeten bij de besluitvorming betrokken worden. Zij hebben een grote stem in beslissingen die hen zelf aangaan (Keenan). Iedereen moet erbij betrokken worden, of ze anders zijn of niet. Iedereen is wie die is (Katrina).

We moeten naar de persoon kijken, niet naar de beperking en al het mogelijke doen om dingen beter te maken (Asgerdur).

Leerlingen met een beperking moeten zelf beslissingen kunnen nemen en dezelfde mogelijkheden krijgen om betrokken te worden bij kwesties die hun onderwijs aangaan, een recht hebben op een stem in zaken die over onderwijs gaan (Klara). Wij hebben het recht om zelf beslissingen te nemen (Wessel).

Mensen die ondersteund worden moeten in de sollicitatiecommissie zitten voor nieuw ondersteunend personeel, ze moeten worden betrokken bij de algemene besluitvorming. Ze moeten inspirerende rolmodellen met een beperking hebben (Sam, Charlotte, Jere).

We moeten ‘Scholen zonder Barrières’ hebben. Iedereen heeft baat bij inclusief onderwijs, ook degenen zonder een beperking (Elmo, Kanivar, Aure, Fé). We moeten de houding van leerlingen zonder specifieke behoeften tegenover beperkingen veranderen (Emile).

Inclusief onderwijs is gewoon een goed idee. Er gaat een nieuwe wereld open (Lucie).

Tenslotte waren er een aantal opvattingen die door vele afgevaardigden werden gedeeld, zoals:

- Binnen het inclusieve onderwijs verwachten de jongeren dat leraren en de 'andere leerlingen' meer moeite doen om leerlingen met een beperking te begrijpen en op te nemen;
- De jongeren zien in dat het belangrijk is om het aantal leerlingen te verminderen of om kleinere klassen te hebben en dat geprobeerd moet worden om te komen tot een universeel ontwerp voor gebouwen en faciliteiten in de algemene samenleving;
- Het is belangrijk dat je ondersteuning krijgt zonder dat je er voor moet vechten;
- Opleiding van leeftijdsgenoten moet meer rekening houden met individuele behoeften en houdingen;
- Inclusief onderwijs varieert, zowel tussen landen als binnen landen.

Tot besluit kunnen we stellen dat de discussies van de jongeren open en diepgaand en van grote kwaliteit waren. De opvattingen getuigden van volwassenheid, evenals hun belangstelling voor het willen bijdragen aan de implementatie van inclusief onderwijs zoals het bedoeld is: gelijke toegang tot onderwijs, kwaliteitsonderwijs voor iedereen en respect voor verschillen.

De volledige weergave van de discussies van iedere groep is te vinden op de website van het Agency: <http://www.european-agency.org/agency-projects/european-hearing-2011/results-files>

TERUG- EN VOORUITBLIK

Nu, in 2012, is het tijd om stil te staan bij de bijdragen van alle jonge afgevaardigden vanaf de eerste hoorzitting in 2003. Bij de drie bijeenkomsten waren in totaal 238 jongeren betrokken die allen waren uitgenodigd om opmerkingen te maken over en voorstellen te doen voor inclusief onderwijs. Het doel van alle drie de hoorzittingen was te luisteren naar de mening van jongeren om zo beter te kunnen begrijpen hoe inclusief onderwijs in de praktijk wordt toegepast vanuit het perspectief van de eindgebruiker.

De opvattingen van jongeren over inclusief onderwijs zijn evenveel waard als de opvattingen van professionals en wetenschappers.. Uit de resultaten van de drie hoorzittingen komt duidelijk naar voren dat jongeren makkelijk en beknopt dezelfde observaties kunnen maken als die door experts uit het veld worden gedaan.

Dit document probeert niet een longitudinale analyse te bieden van de ontwikkelingen vanaf 2003. Voor elke hoorzitting waren andere jongeren genomineerd, er waren verschillende onderwijsniveau's vertegenwoordigd en jongeren zonder specifieke behoeften of beperkingen werden pas in 2011 bij de hoorzitting betrokken. Het belangrijkste doel is het benadrukken van overeenkomsten en verschillen tussen de opmerkingen en zorgen die sinds 2003 werden geuit en daarnaast aandacht te besteden aan de belangrijkste voorstellen die tijdens de drie hoorzittingen zijn gedaan.

De jongeren hebben altijd verklaard tevreden te zijn met hun onderwijs in het algemeen, dit geldt zowel voor leerlingen uit het reguliere als uit het speciale onderwijs. Ze benadrukten allemaal het belang van kwaliteitsonderwijs en training en benadrukten de belangrijke rol die het speelt bij het vinden van een baan, het verbreden en versterken van hun sociale relaties en het voorbereiden op hun toekomstige leven in het algemeen.

Alle jongeren zijn voor inclusief onderwijs en – ondanks de negatieve ervaringen van enkelen – benadrukten zij het feit dat inclusief onderwijs gunstig is voor alle leerlingen. Vooral de deelnemers van 2011 gaven precies aan wat inclusief onderwijs zou moeten inhouden, wat het voor hen betekent en de voordelen die het voor iedereen kan hebben. Jongeren zonder specifieke behoeften of beperkingen waren ook in staat expliciet te beschrijven hoe inclusief

onderwijs een verrijkende ervaring vormt, het geeft nieuwe inzichten en helpt bij het afbreken van stereotypes.

De meerderheid van de deelnemers was afkomstig uit het reguliere onderwijs en was op de hoogte van de verschillen in inclusief onderwijs tussen en binnen landen en van de gebieden waarop verbetering mogelijk was. Niettemin beschouwden zij inclusief onderwijs als een recht. Dit recht omvat gelijke toegang tot onderwijsmogelijkheden, het ontvangen van de benodigde ondersteuning om optimaal profijt te hebben van de onderwijsmogelijkheden en het met respect behandeld worden.

Het recht op inclusief onderwijs betekent ook dat leerlingen betrokken worden bij, en zelf mogen beslissen over, hun toekomstige onderwijs. In het algemeen werd tijdens alle drie de hoorzittingen aangegeven dat jongeren betrokken willen worden bij alle beslissingen die hun aangaan.

In 2003 benadrukten de deelnemers dit uit angst hun toekomst thuis door te moeten brengen zonder baan. Dit gevoel werd ook in 2007 weer naar voren gebracht, iedereen deelde de wens om zo onafhankelijk mogelijk te kunnen leven. In 2011 benadrukten de jonge afgevaardigden dat een van de belangrijkste voordelen van inclusief onderwijs het ontvangen is van goed onderwijs dat je beter voorbereid op een onafhankelijk leven.

Voor jongeren is inclusief onderwijs het waarderen van diversiteit en draait het niet alleen om onderwijs, maar ook om de samenleving als geheel. Het kan alleen volledig bereikt worden als barrières worden verwijderd en de houding verandert. Op dit gebied worden door de jongeren vooral twee gebieden benadrukt waar nog veel moet gebeuren – toegang en de houding en expertise van leraren.

Toegang draait niet alleen om de fysieke toegang van gebouwen, maar ook om het aanbod van noodzakelijke en toegankelijke technische ondersteuning en efficiënte, goed beschikbare onderwijssteuning.

De deelnemers gaven ook aan dat leraren niet altijd op de hoogte zijn van, of geen aandacht besteden aan, de aanwezigheid van en het scala aan leerbehoeften. Leraren hebben niet de vereiste expertise en richten zich te vaak op de zwakke kanten van leerlingen en niet op de sterke kanten.

Ondanks deze opmerkingen zijn de jongeren niet negatief over hun leraren, maar ze vragen om een nieuw type leraar: een die goed is opgeleid en zich op zijn gemak voelt binnen een inclusief onderwijssysteem.

Met het oog op deze uitdagingen deden de deelnemers van de hoorzitting van 2011 concrete en praktische voorstellen voor de verbeteringen die inclusief onderwijs op het niveau van de school en van de klas kunnen steunen. Ze vroegen besluitvormers ervoor te zorgen dat alle scholen fysiek toegankelijk zijn en beschikken over goede hulpmiddelen en ondersteuning. Hieronder valt ook de beschikbaarheid van ondersteunend personeel in de klas dat kan reageren op alle behoeften van de leerlingen.

Ze benadrukten de voordelen van kleine klassen en individuele leerprogramma's en pleitten voor extra, goed uitgeruste lokalen waar leerlingen kunnen uitrusten of extra ondersteuning kunnen krijgen. Ze benadrukten ook de noodzaak van aangepaste toetsen (zoals het krijgen van extra tijd) en de mogelijkheid van een jaar uitloop bij de studie, zodat alle leerlingen hetzelfde niveau kunnen bereiken zonder dat sommige leerlingen extra ondersteuning nodig hebben. Hierbij aansluitend benadrukten zij dat gelijke opleiding ook gelijke kwalificaties moet inhouden.

Het lijkt geen twijfel dat de drie hoorzittingen direct leiden tot een gunstig effect voor de jongeren die erbij betrokken waren, dit werd bevestigd door de sinds 2003 ontvangen feedback. Deze gunstige effecten strekken verder dan de jongeren zelf, en betreffen ook de scholen, leraren en leerlingen die betrokken waren bij de voorbereidende discussies. Het materiaal dat na de hoorzitting van 2011 werd gepubliceerd, toont dit effect duidelijk aan: de jongeren en begeleidende professionals hebben na de bijeenkomst verschillende stappen gezet, zoals het schrijven van artikelen voor tijdschriften en kranten en het gebruik maken en creëren van e-tools zoals Facebook en Twitterpagina's. Daarnaast zijn er pagina's toegevoegd aan de websites van scholen.

Het Agency zal stappen ondernemen om ervoor te zorgen dat dit rapport zo wijd mogelijk verspreid zal worden en zal de serieuze voorstellen en verzoeken die door alle jonge afgevaardigden zijn gedaan niet vergeten.

Het Agency zal, samen met de afgevaardigden, hun families, professionals en besluitvormers, werken aan de implementatie van

kwaliteitsonderwijs zonder barrières, waar iedereen anders kan zijn en gerespecteerd wordt en waar, zoals de jongeren zelf zeiden: *we hebben allemaal verschillende kleuren, maar samen vormen we een regenboog.*

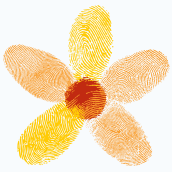
JONGE AFGEVAARDIGDEN IN DE HOORZITTING IN HET EUROPEES PARLEMENT 2011

Hieronder staan de namen van de 88 jongeren die hebben deelgenomen aan de Hoorzitting in het Europees Parlement 2011:

Aure AFLALO	Keenan ALEXANDER
Carlo ANDERHALDEN	Maria BARANDUN
Efstathios BEKYRAS	Méryem BELGHAZI
John BENNINGTON	Markos BOTSOS
Robert BOYLE	Elin Johanna BRANDT KORALL
Pauline BRASSEUR	Chiara BRIZZOLARI
Wessel BROEKHUIS	Maria BUGEJA
Claudia BURATTINI	Fabian CAMARA ALCAIDE
Jens CAMILLERI	Tomáš ČERNÝ
Alexandra CHRONOPOULOU	Rolands CINIS
Leanne Alice COLE	Nana-Marie DALE REICHEL
Charlotte DARBY	Yohana Angelica DEL PINTO
Honoré D'ESTIENNE D'ORVES	Samantha DRYDEN-SILLARS
Wacław DZIĘCIOŁ	Klara Linnea Astrid ELFSTEN
Zsófia FAZEKAS	João FONSECA
Barbara GEHER	Sára GERGELY
Josette GRAÇA SILVA	Melania GROTTI
Kanivar GÜLER	Andreani HADJISTERKOTI
Sophie Bethan HANNAWAY	Asgerdur HEIMISDÓTTIR
Lucie HRDINOVÁ	Ingre IMALA
Jakub JARMUŁA	Diogo JESUS NETO
Dagur JÓHANSSON	Þórdur JÓNSSON
Domen KAISER	Dean KELLY
Orlando KROHN	Thomas KROYER

Joži KUMPREJ	Robert LÄTT
Mei LAN NG	Marie LAURITZEN
Artūras LAURYNAS	François LE BEL
Laima LIEPINA	Fé LINDEN
Rebeca LÓPEZ RUANO	Nika LUŠNIC
Mathias MACHIELSEN	Gemma MACKINTOSH
Jere Nicholas MAHLAKAARTO	Emile MAINKA
Tuomas Kimmo Johannes MANNI	Daniel MARTIN
James MARTIN	Simon MCDOUGALL
Stefanos MELAS	Audrey MESUREUR
Sofie MONGGAARD CHRISTENSEN	Jonas NENORTAS
Michalis NICOLAOU	Melanie NIELSEN
Áron ÓCSVÁRI	Elmo PESIN
Triin PUUSEPP	Pedro ROMERO JIMÉNEZ
Zineb SAOUI	Daniel Alexander SCHOUTEN
Francesco SCICLUNA	Edgars ŠENINŠ
Łukasz ŚMIETANA	Kamilla SØLYST BJØLSETH
Bethany STALEY	Philipp STEINBERGER
Katrina THOMSON	Lise TØRLEN
Mirjam WOLFF	Arvydas ZAGARAS

NL

In november 2011 vond onder verantwoordelijkheid van het European Agency for Development in Special Needs Education een hoorzitting plaats in het Europees Parlement in Brussel. De lidstaten van het Agency nomineerden 88 jongeren met en zonder specifieke onderwijsbehoeften en/of beperkingen uit het voorgezet en het beroepsonderwijs om te discussiëren over wat inclusief onderwijs voor hen betekent.

Het doel van de hoorzitting was dat de organisatoren en deelnemers luisterden naar de jongeren en konden vaststellen of er sinds 2007 vooruitgang was geboekt in het inclusief onderwijs in de verschillende landen. Iedere leerling kon aandacht besteden aan belangrijke kwesties op het gebied van de implementatie van inclusie en tevens aan de voordelen en nadelen hiervan, omdat zij allen betrokken zijn bij inclusie. Uit de frequentie waarmee het genoemd werd in hun discussies, kan afgeleid worden dat het belang van inclusie duidelijk een gemeenschappelijk thema vormt in de onderwijsloopbaan van de jongeren.

European Agency for Development in Special Needs Education

